

This is an electronic reprint of the original article. This reprint may differ from the original in pagination and typographic detail.

Diger doktorsavhandling om kampen för fred

Wickström, Mats

Published in:
Arbetshistoria : meddelande från arbetarrörelsens arkiv och bibliotek

Published: 01/01/2023

Document Version
Final published version

Document License
Publisher rights policy

[Link to publication](#)

Please cite the original version:
Wickström, M. (2023). Diger doktorsavhandling om kampen för fred. *Arbetshistoria : meddelande från arbetarrörelsens arkiv och bibliotek*, (187-188), 104-107. <https://urn.fi/URN:NBN:fi-fe202402197693>

General rights

Copyright and moral rights for the publications made accessible in the public portal are retained by the authors and/or other copyright owners and it is a condition of accessing publications that users recognise and abide by the legal requirements associated with these rights.

Take down policy

If you believe that this document breaches copyright please contact us providing details, and we will remove access to the work immediately and investigate your claim.

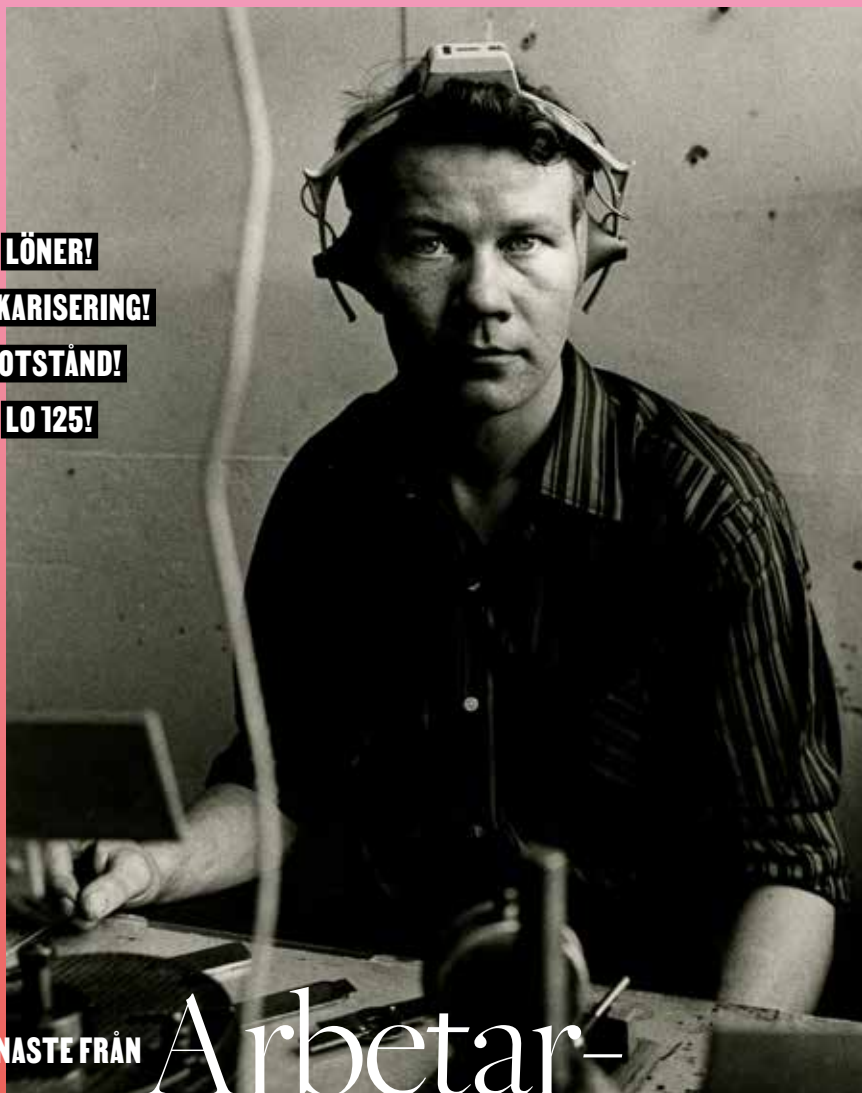
ARBETAR

LÖNER!

PREKARISERING!

MOTSTÅND!

LO 125!

SENASTE FRÅN

Arbetar-
historikermötet
i Helsingborg

HISTORIA

180 KR

NR 187-188 2023:3-4

Första maj 1918 Göteborg.

RECENSION

DIGER DOKTORS- AVHANDLING OM KAMPEN FÖR FRED

Vintern 2023 repetitionsövade jag tillsammans med andra äldre värnpliktiga i Finlands försvarsmakt. Fredrik Egefurs doktorsavhandling *Gränslösa rörelser för fred 1889–1914 – Aktörskap, strategi och begreppsvärld hos socialistisk och liberal fredsaktivism* låg i bokhyllan på mitt arbetsrum och sociala rörelser för fred låg inte i min förväntningshorisont (ett viktigt begrepp i Egefurs avhandling), även om det slog mig att så gott som ingen talar om eller för fred i finländsk offentlighet nu för tiden. Skälet till det, Rysslands anfallskrig mot Ukraina, är uppenbart, men det är ändå anmärkningsvärt hur militaristiskt det offentliga samtalet blivit, inte minst inom den finländska vänstern. Inom Finlands Socialdemokratiska Parti har exempelvis äldre duvor fått ge vika för unga hökar som Sanna Marin, som nyligen flög vidare till ett jobb i den gamle krigshetsaren Tony Blairs globaliseringsinstitut. I ljuset av detta och mina tämligen obefintliga kunskaper om freds rörelsens historia har det varit allmänbildande och tankeväckande att läsa Egefurs gedigna avhandling.

Fredrik Egefur, *Gränslösa rörelser för fred 1889–1914: aktörskap, strategi och begreppsvärld hos socialistisk och liberal fredsaktivism*, Lund 2020 (382 sidor).

Brevmärke tidigt 1900-tal.

”DETTA ÄR TILL SYVENDE OCH SIST EN FÖRLORARNAS HISTORIA OCH FÖRSTA VÄRLDSKRIGETS UTBROTT UTGÖR BÅDE EN ANALYTISK SLUTPUNKT OCH EN SLAGS DRAMATURGISK AVGRUND.”

Avhandlingen är ett teoretiskt och empiriskt ambitiöst paket på 382 tätskrivna sidor och det tar en stund innan man kommer till vad vi vid historieämnet vid Åbo Akademi brukar kalla ”biffen”. Detta begrepp syftar på den del av avhandlingen där den empiriska analysen görs och nya slutsatser dras. Vanligtvis vill jag ha biff så fort som möjligt, men i det här fallet fanns det fog för förrätten. Det obligatoriska teori- och metodkapitlet, som ibland kan kännas väldigt krystat i doktorsavhandlingar i historia och övergött i andra humanvetenskapliga ämnen, presenterar en begreppspalette som verkligen underbygger den omfattande transnationella och komparativa undersökningen av fredsarbetet inom den borgerliga paraplyorganisationen Internationella fredsbyrån och den socialistiska Andra internationalen (AI).

Alla de metodologiska verktygen och teoretiska ansatserna sitter kanske inte sömlöst samman, men så är det ju ofta när vi historiker eklektiskt snickrar ihop våra analysapparater. Återkopplingen mellan teori och metod och empiri är även genomgående och framför allt tydlig i avhandlingen. Den komparativa analysen, som konsekvent avslutar de empiriskt betonade kapitlen, är föredömlig till form och för det mesta även till innehåll. Det är bara på vissa punkter i den löpande texten som man önskat att författaren stannat upp och öppnat upp utsagor, som exempelvis då den borgerliga fredsaktivisten Bertha von Suttners roll sägs ”sätta fingret på såväl klass- som genusrelationer inom rörelsen” (s. 87) utan att läsaren får veta i vilket avseende fingret sätts på. Förvisso återkommer von Suttner i kapitel fem, en av bokens bästa ”biffar”, där kön och klass i rörelserna granskas komparativt och koncist, men författaren hade gärna kunnat peka framåt till det redan på s. 87.

Det enda jag har att invända mot beträffande teori- och metodvalen är den begreppshistoriska inläsningen i Reinhart Kosellecks begreppspar erfarenhetsrum och förväntningshorisont. Dessa är förträffliga som både metaforiska uttryck och analytiska redskap, men jag undrar om inte den så kallade Cambrigde-skolan inom begreppshistoria, med sitt starka fokus på aktörscentrerad begrepps användning i kontext, kunde ha varit ett värdefullt komplement i metodarsenalen. I synnerhet gällande analysen av aktörernas argumentering för fred.

Det enda jag har att invända mot beträffande teori- och metodvalen är den begreppshistoriska inläsningen i Reinhart Kosellecks begreppspar erfarenhetsrum och förväntningshorisont. Dessa är förträffliga som både metaforiska uttryck och analytiska redskap, men jag undrar om inte den så kallade Cambrigde-skolan inom begreppshistoria, med sitt starka fokus på aktörscentrerad begrepps användning i kontext, kunde ha varit ett värdefullt komplement i metodarsenalen. I synnerhet gällande analysen av aktörernas argumentering för fred.

Aktörerna, både personer och organisationer, presenteras och kontextualiseras annars i stor detalj. Man behöver inte avbryta läsningen för internetsökningar. I vissa avseenden kan avhandlingen säkert vara till stor hjälp för studenter och forskare som bara behöver vederhäftiga sammanfattningar på svenska om storheter som August Bebel, som jag sedan tidigare endast kände till som förmodad upphovsman till frasen ”antisemitism är socialism för dårar”. Det är också lärorikt att ta del av den utförliga historiska bakgrunden och

den, särskilt i socialisternas fall, ideologiska kontexten kring rörelsernas arbete för fred. Kapitlet "Praktisk internationalism" i slutet av boken känns dock aningen apart. Allt som är intressant behöver inte vara med, inte ens i en doktorsavhandling.

Detta är till syvende och sist en förlorarnas historia och första världskrigets utbrott utgör både en analytisk slutpunkt och en slags dramaturgisk avgrund (eller narrativ förväntningshorisont om man så vill) som kan läsas in i framställningen. Klockan tickar för oss med facit i hand och slutligen även för fredsaktörerna, som enligt Egefur verkar "ha varit tämligen nöjda med tillvaron" (s. 329) i början av sommaren 1914. Egefur ger också utifrån begreppsparet erfarenhetsrum och förväntningshorisont en ny och spännande delförklaring till varför i synnerhet AI inte fick till stånd

något större transnationellt krigsmotstånd som i korthet går ut på att socialisterna vilade på sina lagrar från Balkankrigen 1912–1913, vilka inte ledde till ett europeiskt storkrig.

Gränslösa rörelser för fred 1889–1914 är som bok tung i flera bemärkelser. Egefurs beläsenhet och massiva forskningsarbete (franska arkivkällor används med hjälp av översättning, eloge!) syns verkligen på sidorna och ibland hänger min av annan historia överbelastade hjärna inte riktigt med. För den som är nyfiken på europeiska rörelser för fred då såväl socialister som borgare kämpade för en bättre värld är boken en guldgruva och som akademiskt arbete kan den rekommenderas till dem som funderar på att göra bred, gränsöverskridande och komparativ historieforskning. **A**

Mats Wickström, historiker, Åbo Akademi

